

amelyik állami vezetőnek. Tehát egy olyan testületre van szükség, amelyet a hallgatóság a visszahívhatóság garanciájával hosszabb időre képviseleti joggal felruház. Ezt a testületet választák meg közvetlenül - az előbb felsorolt funkciók - zavarok elkerülése végett. Rendelkezzék olyan hatáskörrel, amely biztosítja azt, hogy ténylegesen képviselhesse az intézmény egyenrangú polgárainak többségét.

Egy ilyen testület természetesen nem vethetné el az alulról felépülő képviseleti rendszert sem a tanszéki képviselőkkel együtt, hisz ezek lehetnek az információ továbbítás csatornáit és egy-egy adott probléma szakértői.

Összefoglalva: jelenleg a karon nincs olyan testület, amely a hallgatóság érdekeit hathatósan képes lenne képviselni. Így a Diáksparlament elsődleges feladata - véleményem szerint - a HKR egyik ilyen változatának vitája és elfogadása.

A szervezetek, testületek, a modern és ugymond demokratikus strukturák mit sem érnek az emberek valós cselekvései nélkül. A Diáksparlamentről beszélgetve sokszor hallottam: "én persze támogatom minden értelmes javaslatot, de hát annyi itt a közömbös ember." A másik beszélgető partner akkor, amikor ugyanezt jelentette ki, lehet, hogy épp az előbbi véleményalkotóra gondolt... Nemcsak hogy valójában nem ismerjük egymást, de bizalmatlanok is vagyunk egymással. Különböző szubkulturákból jöttünk, más értékrendet hordozunk ma is magunkban. De a helyzetünk itt és most közel azonos. Közös érdekeink együttgondolkodásra és közös cselekvésre kényszerítenek bennünket. Valamennyiünkre szükségünk van. Talán nem is elsősorban ahhoz, hogy megfogalmazódó javaslataink megvalósuljanak, hiszen érdekeinknek a reális adottságokkal és más rétegérdekekkel is konfrontálódniuk kell, hanem egy közös érdektudat megfogalmazódásához. Míg a helyzetünkből fakadó követeléseinket nem fogalmazzuk meg tudatosan, és nem tárjuk ezt a széles nyilvánosság elé, hiába várjuk azt, hogy érdekelképzeléseink tudatosuljanak. Ez a közös érdektudat lehet az alapja egy olyan jogtudat létrejöttének, illetve megerősödésének, amellyel ennek az államnak nem az alattvalóként, hanem a társadalom egyenrangú polgáraiként élhetünk, érezhetünk és cselekedhetünk, túllépve a kultúra mai, egyenlőtlen elosztásán. Mint akik gyermekeknek egy olyan világot akarnak megteremtteni, amelyben a gyerek a társadalom gondjáról ugyanazt elmondhatja a nyilvánosság előtt, mint barátaiával vagy szüleivel beszélgetve.

Bárdi Nándor

XXXXx

In memoriam Gödöllő

/hangulatjelentés egy év elteltével/

Sokszor a dolgok szerkezetét elfedi elnevezésük. Azonban arra is van példa, hogy első pillanatban nehezen észrevehető összefüggésekre világít rá. Vegyük például az "Országos Felsőoktatási Alágazati Ifjúsági Parlament" kifejezést. E jelzős szerkezet egyszerre eufenisztikus és jelentéses. Az eufémia viszonylag könnyen fülön csipphető a "Parlament" főnévben. A parlament - értelmezésem szerint - választott, képviseleti elven nyugvó döntéshozó szerv. Szűkebb értelemben: szuverenitást testesít meg. Esetünkben azonban Ifjúsági / Diák- / parlamentről van szó. Ez ugyan választott, képviseleti elv alapján szervezett fórum, de döntéshozónak nem tekinthető.

már nem nevezhető. / Esetleg saját ügyrendjével kapcsolatban igen. / Mielőtt a "realitások" bajnikai, a "jogos igények" föl vállalói haragra gerjednének, leszögezem: nem hiányolom a Diáksparlament döntéshozó funkcióját, tudva azt, hogy ilyenrel csak az a szerv rendelkezhet, amely nem nékülözi a végrehajtáshoz szükséges apparátust; s tudva azt is, hogy egy részérdek képviselői hivatott szervre bízni olyan döntések kizárólagos meghozatalát, melyek más érdekcsoportokat is érintenek, a politikai együttélés normájának fekrugása volna.

Igy viszont meglehetősen sántít a "parlament" elnevezés: nála talán még a "törvénylátó napok" is szerencsésebben hangzanak. Nem takarná el a lényeg: panaszkozásmái sokkal többrs alig van lehetőségünk.

Legalábbis erre látszik utalni az említett jelzős szerkezet jelzői része: "Országos Felsőoktatási Alágazati Ifjusági". Nyoma sincs itt az eufémiának, sőt csodálható az a kifejezőerő, az az árnyalt gazdagság, mely é négy szóba szorul. E szavak - közülük az "Alágazati" a legszemrevalóbb - azt sugallják, hogy ezt a fórumot "fönről" hozták létre, hogy az állami irányítás, szempontjai szerint felosztva a valóságot, áttekinthesse az érdekeket, az "alulról jövő" valamint a "jogos" igényeket, hogy ezek figyelembevételével és megszürésével könnyebben születhessen a felsőbb ráció diktálta döntés. Azt sugallják, hogy e döntés előtt nem tárgyalópartnerek vagyunk, hanem adatközlő bázis, fogaskerekek a döntéshozás gépezetében.

Mindez talán üres spekulációnak tűnhet, ezért egy példával szeretném megvilágítani a mondottakat. A tavalyi göllői országos Diáksparlamenten a hallgatók körében általános volt a nézet, hogy növelni kell az egyetemek autonómiáját. A Művelődési Minisztérium által kiadott "Javaslat a felsőoktatás fejlesztésére" c. dokumentum alapelvei között is szerepelt, hogy / 5.o. /: "a felsőoktatási intézmények irányításában folytatni kell a hatáskörök decentralizálását, az intézmények belső demokratizmusának fejlesztését.

Növelni kell az intézmények önállóságát és meg kell szüntetni a jogi túlszabályozottságot." Ugyanakkor a tervezet 58-59. oldalán ez áll: "a központi oktatáspolitikai érvényesülését elsősorban a következőkben kell biztosítani: ... a vezető oktatók és a vezetők kiválasztása és megbízása területén..." Ez utóbbi körül éles viták alakultak ki, de a Minisztérium hajthatatlan maradt. Képviselői nyíltan ki is mondták: vissza kell szorítani a helyi, ugymond "partikuláris" érdekek érvényesülését.

Tavasszal pedig megszületett a ... rendelet, melyről - információim szerint - a KISZ KB Egyetemi és Főiskolai Tanácsát sem kérdezték meg. Lényegét így foglalta össze a Gondolat-jel 1984/1. száma / 23. o. /: "a rektor-helyetteseket a miniszter bizza meg az Egyetemi Tanács «meghallgatásával»". / Eddig az Egyetemi Tanács választotta minősített többséggel. /

... A tanszék- és tanszékcsoportvezetőkre a Kari Tanács tagjai és a miniszter tehetnek javaslatot, melyről az Egyetemi és a Kari Tanács véleményét nyilvánít, s végül ... a miniszter adja a megbízást. / Eddig az Egyetemi Tanács választott minősített többséggel. /

Az egyetemek autonómiája és belső demokratizmusa nyilvánvalóan szerves összefüggésben áll egymással. Minél függetlenebb az egyetem / egy bizonyos optimális határig / a Minisztériumtól, annál nagyobb mozgástér, annál komolyab. döntési lehetőségei lehetnek az intézményi szerveknek, s ezeken belül a diákképviselőnek.

Ettől azonban most nagyon messze vagyunk. Többek között az említett tavaszi rendelkezések miatt: melyek nyomán egyértelművé vált az is, hogy a KISZ képtelen komolyan föl vállalni a diákok érdekképviselését. Nem tu-

dott föllépni sem a gödöllői Diáksparlamenten, sem később az intézményi tanácsok jogkörének csökkentése ellen, mely csorbítja az ezekben a tanácsokban elért jogosítványait, befolyását, s fölöslegessé teszi megnövelt képviselőségét, melyről korábban azt szándékozta elhárítani, hogy az az intézményi demokrácia kulcskérdése. Nem tudta elérni, hogy Egyetemi és Főiskolai Tanácsát a Minisztérium partnerként kezelje, s kikérje véleményét a döntések előtt. Nincs akkora tekintélye, hogy a közreműködésével összehívott két-napos fórumot, mely a bölcsészkarai képzés fejlesztésével foglalkozott mind a négy bölcsészkar képviselőinek részvételével, ne hagyja ott a Minisztérium képviselője első nap délután. Nem vállalta föl következetesen azt az elterjedt kritikai alapállást, mely szerint a felsőoktatás fejlesztési koncepciójának nincs meg az anyagi fedezete, s ezért sincs semmi nyoma annak, hogy a KISZ, politikai befolyását latba vetve igyekezze elérni az oktatásügyre fordított költségvetési összeg emelését.

De mindezt én a KISZ-től nem is várom el. Miért? Mert az említett dolgokat fölvállalni és elérni csak egy érdekvédelmi szervezet akarná és tudná. Azért akarná, mert létkérdés volna számára, hogy az egyetemi reform folyamatába ágyazva kialakulhasson az egyetemi autonómia. S azért tudná, mert érdekvédelmi szervezet. Ez eddig tautológia, ugyanakkor azt is jelenti, hogy a KISZ nem lehet érdekvédelmi szervezet. Mert a párt ifjúsági szervezete, s mint ilyen, ideológikus töltetű program alapján áll. S ez a program összeegyeztethetetlen a puszta érdekvédelem programjával, mert nem tudja betölteni azt a rést, mely közte és a mindennapok során, egyedi vagy specifikus konfliktushelyzetekből kialakuló érdektudat között tátong. Az ideológia a politika szolgálóleánya; az egyéni és csoportérdekek védelme a társadalom autonómiájának kifejeződése.

Mindennek leírására az adta az alkalmat, hogy egy év telt el a gödöllői Diáksparlament óta. Nem vonhatom meg az ott kialakult határozatok, intézkedési terv végrehajtásának mérlegét, de szerettem volna egy fontos, de mégis kiragadott példa segítségével jelenségekre rávilágítani, értelmezni politikai életünk néhány fogyatékosságát.

Mit tehetünk mi, diákok jelen körülmények között az egyetemi demokráciáért? Ujabban a KISZ felsőbb szintjein is komolyan fontolgatják a KISZ-től szervezetileg elkülönült diák érdekképviselői szervek létrehozását karonként, egyetemenként. Élni kellene ennek kiépítésének lehetőségével. Semmiképpen nem abból a célból, hogy föllépjön - többek között - a felsőoktatás átfogó reformjáért. Mint számomra kiderült, a Minisztérium ebben - persze rajta kívül álló okokból is /pl. társadalmi érdekkülönbségek/ - nem tud partner, támogató lenni. Viszont az elmúlt évtized Magyarországának története azt bizonyítja, hogy kormányzati szándékoktól függetlenül, társadalmi kezdeményezésre részterületeken létrejöhetnek fontos eredmények, melyeket a szokásjog és a helyi nyilvánosság is életben tarthat. A helyi - kari vagy akár egyetemi - diák-érdekképviselő kiépítése lehetővé tenné, hogy az egyetemen belüli döntésekbe, melyek még mindig igen fontosak lehetnek, beleszólhassunk. Ehhez az érdekképviselőeknek jól körülírt jogokra, garanciákra van szükségük az egyetemi testületekben, és mindenekelőtt nyilvánosságra. De vigyázzunk; a komoly jogokkal rendelkező diákképviselő létrehozása még nem csodaszer: mindennapi kitartó cselekvésnek kell olajoznia szerkezetét. Ellenem vethetik, hogy a mindennapi, kitartó cselekvéshez kiformalódott érdektudat szükséges, ámde az egyetemisták sem magukról, sem egymásról nem nagyon tudják, hogy mik is

is az érdekeik. Erre azt válaszolom, hogy a politikai érettség, a jogtudat kialakulását, az értelmiségivé válást az érdekképviselő letrehozását célzó gondolkodás és cselekvés is előmozdithatja. Ennek fontossága nehezen kérdőjelezhető meg, mert érettségünkre, jogtudatunkra, értelmiségi mivoltunkra nemcsak nekünk van és lesz szükségünk.

Galamb György

XXXXXX

/ Az alábbiakban a Gondolat-jel októberi felhívására beérkezett cikkek egyikét közöljük.

A szerkesztőség /

A dolgok állása

"Több mint ötezer ifju pedagógus kapott az idén diplomát az ország tiz tanító-, hat tanárképzőjében és négy egyetemünkön. A frissen végzők harmada nem a katedrát választotta munkahelyéül. Krónikusnak tekinthető a szakképzett nevelők hiánya immár évtizede. Jelenleg hétezer fiatal végző pedagógusmunkát, diploma, oklevél nélkül. Segíthet a gondokon - legalábbis részben - a pedagógusbérek "karbantartása", a nevelők élet- és munkakörülményeinek fokozatos javítása. Egyidejűleg viszont - immár az ezredév végének népesedési helyzetét is tekintetbe véve - előtérbe kerül a tanító- és tanárképzés, továbbképzés reformja." - írja a Hétféli Hírek 1984. okt. 4.-i száma.

A tanító- és tanárképzés reformja valóban napirendre került. A kérdés az, hogy milyen szinten? Egyelőre csak annyi érzékelhető belőle, hogy az összes felsőoktatási intézményben megnövelték a tanár-szakra felvettek létszámát. Ugy hirdik, jövőre még tovább növelik. Adóttak-e a feltételek? Karunkon az elsőévesek létszáma minden eddigit felülmúl. A tölténelemszámok például egy-egy előadáson alig férnek be a kijelölt terembe. Emellett gondokat okoz a kötelező irodalom beszerzése is, mert a rendelkezésre álló könyvek példányszáma kicsi. A megnövekedett létszámmal együtt nőnek az ügyintézés terhei. A növekedés problémát okoz az előadóknak a vizsgákon, a szemináriumvezetőknek évközben. 1975. évben a felsőfoku oktatási intézmények egy hallgatójára 34 890 Ft kiadás jutott, 1980-ban már 54 046 Ft. Öváltos becsléssel megállapítható, hogy ma kb. 60 000 Ft/fő átlagnál tarthatunk. Így, ha csak száz hallgatóval iskoláznak be többet évente az ország felsőoktatási intézményeibe, a többletkiadások hatmillió Ft-ot jelentenek. Vajon a várt eredményt hozzák-e a megnövelt befektetések? Azaz, kívánt mértékben növekszik-e a pedagógus végzettségűek közül a szakmában elhelyezkedők száma?

Ez erősen kétséges. A képzésben eddig is figyelembe vették a szükséges pedagógus létszámot, ám a végzettek jelentős része más szakmában helyezkedett el. Valószínű, hogy ez a tendencia magától nem fog megváltozni. S ha a tanárok létszáma valamelyest nőni is fog, nyilvánvaló, hogy ugyanilyen mértékben fog nőni a szakmán kívül elhelyezkedők létszáma is. Felmerül a kérdés, hogy az előbbi növekedés minőségi lesz-e vagy csak számszerű. Mint ahogy eddig is többnyire a jobb képességűeknek sikerült a szakmán kívül eredményesen